

Årsrapport for 2011

Pilegrimssenter Oslo

Godkjent av årsmøtet for Pilegrimssenter Oslo 27. februar 2012

Av senterleder Roger Jensen

Årsrapport

Overordnet mål for Pilegrimssenter Oslo er som følger: *Å formidle informasjon og veiledning om pilegrimsvandring, arrangere fellesvandring og bidra til utvikling av veien og vandringen i regionen* (jfr. Prop 1 S for 2010 kap 320, post 84).

I denne årsmeldingen er det de særlige krav departementet stiller i sitt tildelingsbrev til Oslo bispedømmeråd (av 19.2.2010¹) som legges til grunn, samt de særskilte føringer som er lagt for virksomheten ved Pilegrimssenter Oslo av styret for senteret. – Grunnlag og strategidokument samt handlingsplan for 2012 er vedlagt til bispedømmerådets informasjon. Videre legges de føringer for årsrapporteringen som er lagt fra bispedømmerådet i brev av 20.07.2011, hvor det pekes på ulike statistiske indikatorer, til grunn for vedlegg a) og b).

Som vedlegg til denne årsrapporten følger:

- a) Statistikk for besøkende ved *Pilegrimssenter Oslo* for vandreseasonen 2011
- b) Statistikk fra *regionen* for vandreseasonen 2011
- c) Grunnlag og strategidokument
- d) Handlingsplan for 2012

Generelt om status for arbeidet

Våren 2011 flyttet Pilegrimssenter Oslo midlertidig sin virksomhet fra Oslo Hospital til det som tidligere var gatekapellet ved Oslo domkirke. Målsetningen var å etablere en så bred kontaktflate mot publikum som mulig, spre informasjon, inspirere til pilegrimsvandring og å involvere mennesker i det lokale pilegrimsarbeid gjennom vår nyopprettede pilegrimsforening St.Hallvard (se lenger ned). Dette har definitivt vært vellykket, besøkstallene ved senteret er mangedoblet. I snitt ble 1,5 pilegrimer (68% utlendinger, 47% tyskspråklige) sendt på vandring daglig og 5,5 pilegrimsinteresserte (54% utlendinger, 29% tyskspråklige) besøkte senteret daglig, se for øvrig vedlegg for utdypende statistikk. På høstparten, når vandreseasonen var over, flyttet senteret sin virksomhet tilbake til Oslo hospital.

Bruken av gatekapellet er midlertidig, Pilegrimssenter Oslo får disponere dette så lenge det står ved domkirken og ikke er tatt i bruk annet steds. Senhøstes trodde vi at vi ville få avklart en endelig og god lokalisering av senteret i Kirkeristen, mot Dronningens gate. Lokalene vi her kunne leie av Oslo kommune hadde imidlertid en så høy leiepris at vi var avhengige av et kompaniskap, en partner å dele leieforholdet med. Lenge så det ut til at dette skulle la seg ordne gjennom et kompaniskap med Kirkelig fellesråd i Oslo. Fellesrådet konkluderte imidlertid med at kostnadene ville bli for høye samt at lokalene ikke var tilstrekkelig tjenlige til kontorvirksomhet, og trakk seg fra videre samarbeid.

Oslo bispedømmeråd tillot overføring av underforbruk i 2010 til 2011. I søknad om overføring til 2011 argumenterte Pilegrimssenter Oslo nettopp med behovet for midler til permanent lokalisering av senteret. Da det ikke lyktes oss å avklare lokaliseringsspørsmålet i 2011 ber vi om at underforbruket som følger oss fra 2010, som er redusert særlig som følge av utgifter til åpningen av senteret, overføres videre til 2012. – Vi har tro på at vi skal få avklart lokaliseringsspørsmålet i 2012.

Den offisielle åpningen av pilegrimssenteret fant sted på St.Hallvards dag, søndag den 15.

---

¹ http://www.pilegrim.info/userfiles/2323302/fad_pilegrimskontor_tildeling_19.02.2010.pdf

mai, med festgudstjeneste i Oslo domkirke, kirkecaffe og mottakelse på Oslo Ladegård og pilegrimsforedrag i Gamlebyen kirke (tittel: ”Pilegrim i middelalderen”). Åpningen var en stor suksess. Kirkeminister Aasrud og miljøvernminister Solheim deltok, nærmere 200 mennesker vandret fra domkirken til ladegården og deltok på mottakelsen, kirken var tilnærmet full under foredraget. Arrangementet ble dekket av fjernsynet på Kveldsnytt, NRK 1.

På forsommeren ble Pilegrimssenter Oslo formelt stiftet. Ulike modeller for organisering ble drøftet og utredet av interimsstyret for pilegrimssenteret. Den form for organisering som ble funnet å være mest hensiktsmessige var *forening*. På stiftelsesmøte den 10. juni ble følgende organisasjoner medlemmer av foreningen:

1) Borg bispedømmeråd, 2) Pilegrimsledens Venner (Bærum), 3) Den katolske kirke (OKB), 4) Østre Aker menighet/kirke, 5) Gamle Aker menighet/kirke, 6) Akershus fylkeskommune, 7) Eidsvoll kommune, 8) Oslo bispedømmeråd, 9) Groruddalen Historielag, 10) Eidsvoll menighet.

Styreleder for foreningen Pilegrimssenter Oslo er domprost Olav Dag Hauge.

Spesielt om status for arbeidet

I det følgende er anført de krav departementet har fremmet for virksomheten (angitt med departementets tall og ordlyd) med en punktvis redegjørelse for hvordan Pilegrimssenter Oslo innfrir disse. – I handlingsplan for 2012, som er vedlagt, fremkommer hvordan senteret konkret planlegger å videreutvikle virksomheten i henhold til disse krav.

1 Virksomhets- og ansvarsområde

”Hvert kontor skal ha sitt virksomhetsansvar knyttet til et definert geografisk område langs pilegrimsleden. Ansvarsområdene skal bestemmes slik at de sammen med Nidaros pilegrimsgårds ansvarsområde danner en sammenhengende kjede fra Oslo til Nidaros på begge sider av Mjøsa (Gudbrandsdalsleden øst og Gudbrandsdalen vest).”

Redegjørelse:

Pilegrimssenter Oslos ansvarsområde langs vestleden er avklart til å strekke seg til Bønsnes kirke, hvor Pilegrimssenter Granavolden overtar ansvaret. Ansvarsområde langs østleden er avklart til å strekke seg til Eidsvoll hvor Pilegrimssenter Hamar overtar ansvaret.

2. Samarbeid

”Kontorene skal organiseres og virke slik at samarbeid om pilegrimssatsingen fremmes mellom kommuner, menigheter av ulike konfesjoner, næringslivsaktører og kulturinstitusjoner innenfor regionen.”

Redegjørelse:

a) Kommuner: Gjennom 2010-11 er relasjonen mot fylkeskommunen Akershus etablert og videre styrket gjennom arkeolog Ola Rønne og ass. fylkesdirektør Thore Desserud, begge sitter p.t. i styret i Pilegrimssenter Oslo. Fylkeskommunen Oslo ønsker ikke selv, som kommunal enhet, å være samarbeidspartner eller sitte i styret for Pilegrimssenter Oslo, men ønsker samtidig et tett samarbeid mellom Pilegrimssenter Oslo og relevante kommunale etater samt Kirkelig fellesråd i Oslo. Det har foreløpig ikke lyktes Pilegrimssenter Oslo å skape samarbeid med fylkeskommune Buskerud.

Samarbeidet med Akershus fylkeskommune er svært viktig for Pilegrimssenter Oslo og for hele pilegrimsarbeidet i regionen. Samarbeidet retter seg særlig mot merking av leden samt strategiske drøftelser om virksomhet og profil. Akershus fylkeskommune har også bidratt tungt inn i satsingen med deltagelse på flere reiselivsmesser i inn og utland. Størt oppmerksomhet fikk *Hafengeburtstag* i Hamburg i 2011, hvor Akershus sto for design av standen, folder om pilegrimsleden i Akershus og Oslo og bemanning. Standen var godt besøkt og fikk stor oppmerksomhet da kronprins Håkon stoppet opp og fikk overrakt et praktverk om leden. (Bilde til høyre: Rønne og Desserud ved Osloregionens Europakontor i Brussel hvor de bl.a. knyttet relasjoner til mulige samarbeidspartnere på pilegrimfeltet og deltok på møter om mulig økonomiske støtte fra EU til pilegrimsarbeidet.)

b) Menigheter: Gjennom 2010-11 har Pilegrimssenter Oslo etablert et åpent og velfungerende samarbeid med ulike menigheter av ulike konfesjoner. Dette er også synliggjort i styresammensetningen for Pilegrimssenter Oslo, hvor domprosten i Oslo er styreleder og hvor styret også har representasjon fra Den katolske kirke i Norge (oppnevnt av biskop Bernd Eidsvig).

c) Næringsliv: Næringslivsaktører er involvert i arbeidet gjennom bruk av spisesteder og overnattingssteder ved vandringene. Pilegrimer som kommer til Oslo bruker næringslivsaktører på annen måte enn ellers langs leden: Antall tilbydere er langt større og pilegrimene velger svært forskjellig. Pilegrimssenter Oslo har derfor vært noe tilbakeholden med å formalisere samarbeid gjennom styrerepresentasjon da spørsmålet om representativitet er mer komplekst enn ellers langs leden, men arbeider samtidig for å sikre og bygge ut særlige tilbud rettet mot pilegrimer også i byen.

d) Kulturinstitusjoner er involvert i arbeidet gjennom godt samarbeid med *Groruddalen historielag*, Oslo øst (som fikk etablert østleden i 2001) og gjennom *Pilegrimsledens venner* i Bærum, Oslo vest, om ivaretagelse, bruk og merking av leden. Begge institusjoner er representert i styret for Pilegrimssenter Oslo, med vekslende fast- og vararepresentasjon.

3. Daglig ledelse

”Ved hvert kontor skal det være ansatt en person som er ansvarlig for den daglige virksomheten.”

Redegjørelse: Roger Jensen er tilsatt som daglig leder i fast stilling. Sommeren 2011 fungerte Eva Kirkemo som sommervikar i stillingen. Sommervikar tenkes også for 2012.

4. Fornyelse av pilegrimstradisjonen

”Kontorene skal bidra til fornyelse og utvikling av pilegrimstradisjonen i Norge gjennom samarbeid seg imellom, med Nidaros pilegrimsgård, Pilotprosjekt Pilegrimsleden, pilegrimsprestene, pilegrimsforeningene og andre.”

Redegjørelse: Pilegrimssenter Oslo har en særlig satsning på arbeid med fornyelse av pilegrimstradisjonen, dette arbeidet gjøres langs tre akser:

- ved å bygge opp frivillighet rundt pilegrimssaken nasjonalt og regionalt.
Nasjonalt gjennom å være pådriver for å omstrukturere Pilegrimsfellesskapet St. Olav til nasjonal paraplyorganisasjon, noe som skjedde sommeren 2011. Videre gjennom å gå inn i redaksjonen i og å lede omleggingen av bladet *Pilegrim i dag* til et magasin for både frivillighet og det offentlige pilegrimsarbeidet (daglig leder har også påtatt seg ansvar for grafisk formgivning og sideombrekking av første nummer av ”nye” *Pilegrim i dag*).

Regionalt gjennom pilegrimsforening St. Hallvard for Oslo-regionen, som ble etablert senhøstes 2010. For mer informasjon se pkt 5 under. Videre arbeides det med frivilligheten i St.Hallvard gjennom å delta i styrearbeid og utvikle egen logo og profileringsartikler for Pilegrimssenter Oslo og for St.Hallvard. – Illustrasjonen er hentet fra en St.Hallvards-skulptur av Stinius Fredriksen, Akershus fylkeskommune har ytt designhjelp til utviklingen av profileringsartiklene.

Pin

Metallmerke

Tøymerke

Samme illustrasjon brukes både av Pilegrimssenter Oslo og Pilegrimsfellesskapet St.hallvard, teksten er imidlertid forskjellig.

Akershus fylkeskommune deltar også aktivt i arbeidsgruppen under Nasjonalt pilegrimssenter som arbeider med produktutvikling og profilering: arbeider med videreutvikling av merkeelementer og merkehåndboka, har designet frimerke med pilegrimslogo, postkort og emballasje med pilegrimsprofil og bidrar med generell designhjelp.

- ved å generere ny kunnskap på pilegrimfeltet, bredt forstått, ved forskningsinstitusjoner. Dette gjøres primært gjennom tildeling av masterstipendier, en mindre sum som skal stimulere masterkandidater til å skrive masteroppgaver i tilknytning til pilegrimfeltet. Det lyses ut midler for hhv ett og to semester: kandidater kan søke om en sum mellom 10 og 15 000 kr for ett semester, for 2 semester er summen man kan søke om mellom 20 og 30 000 kr. I 2010 ble det formalisert samarbeid med forskningsnettverket PluRel ved Universitetet i Oslo, to masterkandidater (i hhv teatervitenskap og religionsvitenskap) mottok stipendier i 2011 og vil fullføre sine arbeider våren 2012. Ytterligere én masterkandidat får masterstipend ultimo 2011 ved Universitetet i Oslo, i skjæringspunktet mellom kunsthistorie og teologi. Videre er det formalisert samarbeid med Det teologiske menighetsfakultet, én kandidat mottar masterstipend her ultimo 2011 for å skrive en oppgave i diakoni relatert til tema pilgrim. Høsten 2011 er det forsøkt å etablere tilsvarende kontakt med Universitetet for miljø- og biovitenskap på Ås. Høsten 2011 var daglig leder hovedrespondent på den amerikanske PhD-kandidat Alexander Bielicki avhandling "Giving Meaning to Mary: Producing Symbols of Suffering at the Slovak National Pilgrimage".

Fremleggsseminar på Universitetet i Oslo for masterkandidater som har mottatt stipend: Daglig leder, prof. Salomonsen, prof. Thelle, kandidat Pettersen, kandidat Brekke, prof. Leirvik, prof. Hammer.

- ved selv å generere ny kunnskap ut fra egen forskningskompetanse innen fagfeltet teologi. Daglig leder ved Pilegrimssenter Oslo, Roger Jensen, er den eneste av de ansatte i det offentlige pilegrimsarbeidet som har forskningskompetanse på doktorgradsnivå (er dr. theol. fra Universitetet i Oslo). For pilegrimsarbeidet er det viktig å nyttiggjøre seg denne kompetansen. Det faglige mål for dette forskningsarbeid er å utvikle en tenkning om pilegrim som står i dialog med den kristendomsform (protestantisme) som preger norsk kultur, dette for at pilegrimsarbeidet skal vokse, lykkes og finne en stedegen form, inkultureres, i Norge. I januar 2011 foreleste daglig leder på Nordisk pilegrimskonferanse i Trondheim (tittel: *Når hverdagen forvandles. Om natur og kultur som helligsted og hellig rom*), høsten 2011 skriver han bidrag i antologi (artikkelsamling) om Luthers *Den lille katekisme* (tittel: *Katekismen som pilegrimsteologi. Katekismen lest med henblikk på pilegrimserfaringen*), et bidrag som tolker katekismen som pilegrimsteologi (katekismen er en tekst nordmenn har lært utenat i mer enn 250 år, frem til langt inn i det 20. århundre, og har slik vært med å forme spiritualitet og mentalitet i Norge). Antologien er knyttet til et forskningsprosjekt ved Misjonshøgskolen, finansiert av Trosopplæringsreformen i Den norske kirke. Senhøstes 2011 forbereder han forelesning til en nordisk pilegrimskonferanse ved Universitetet i Aarhus i januar 2012 med tittel: *Luther og pilegrimstanken*. Høsten 2011 foretok daglig leder også studietur til Assisi og Roma for å studere hvordan det er tilrettelagt for pilegrimer, idémessig og praktisk, til inspirasjon for arbeidet i Norge. Her hadde han også møte med ledelsen i *Opera Romana Pellegrinaggi* i Vatikanet (det kontor som leder pilegrimsarbeidet i Den katolske kirke) og diskuterte felles utfordringer og problemstillinger.

5. Konkrete tiltak

”Kontorenes hovedoppgave er å iverksette konkrete tiltak som bidrar til å utvikle vandring på pilegrimsleden både kvalitativt og kvantitativt.”

Redegjørelse: For *vandringer langs leden og treff* for pilegrimer i regionen, søker Pilegrimssenter Oslo fra og med 2011 å arrangere dette i samarbeid med Pilegrimsfellesskapet St.Hallvard. – Som det fremkommer i årsrapporten for 2010 tok Pilegrimssenter Oslo ved daglig leder høsten 2010 initiativ til og stod i spissen for omstrukturering av Pilegrimsforeningen St.Olav (Trondheim) til å bli en landsomfattende paraplyorganisasjon og har videre etablert Pilegrimsforeningen St.Hallvard (under St.Olav) som pilegrimsforening for Oslo-regionen.

Treff for pilegrimer i regionen: St.Hallvard har året 2011 ca 60 medlemmer og bruker Pilegrimssenter Oslo som samlingssted. På samlingene er det i snitt 10-15 deltakere. Foreningen har 2011 hatt følgende arrangementer:

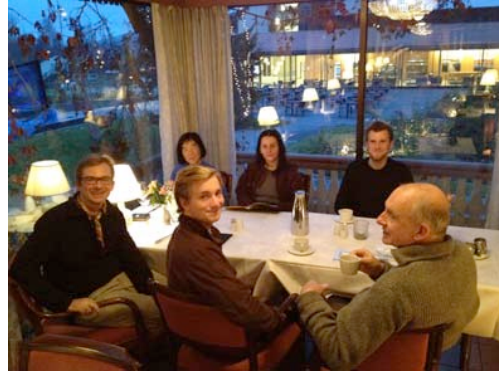
- 30. mars. Tema: ”Pilegrimen, en protestant?” Roger Jensen foredrar
- 27. april. Tema: ”Spania som pilegrimsmål” Per Kristian Lund relaterer til historien og forteller legender
- 28. september. Tema: “Årets langvandring, fra Gamlebyen til Nidaros.” Kim/ Elisabeth Kristin Sollie forteller om årets vandring.
- 26. oktober. Tema: ”Kristningen av Norge fra et arkeologisk ståsted. Symbolbruk i kristningsprosessen.” Arkeolog Christine Haakstad forteller.
- 30. november. Tema: “Bilegriming”. Morten Svendsen forteller om denne noe annerledes måten å vandre på (samlingen ble avlyst grunnet sykdom)

Vandringer langs leden: Vårens planlagte vandring i Lier og vandring som del av Påske&Pasjon ble avlyst grunnet sykdom. Høstvandring over Krokskogen ble

gjennomført. Videre er det samarbeid med Groruddalen historielag og Pilegrimsledens venner som begge arrangerer vandringer langs leden i sine områder. Særlig viktig er her det arbeidet Pilegrimsledens venner gjør mht den kulturelle skolesekk i Bærum hvor om lag 1500 elever vandrer langs leden hvert år. Gjennom høsten 2011 har Pilegrimssenter Oslo i samarbeid med Østre Aker prosti og Fortellerhuset om utvikling av søknad til Oslo kommune om å etablere Kulturell skolesekk knyttet til tema pilegrim og pilegrimsleden for elever i Groruddalen. Senterleder har også hatt vandring med studenter.

Møte i Pilegrimsfellesskapet St.Hallvard

Høstvandring – ved Sundvollen hotell

Gruppe studenter samlet i Mariakirken i Middelalderparken, før det er felles vandring langs leden til Gamle Aker kirke hvor det er foredrag

Pilegrimssenter Oslo har også som målsetning å imøtekomme ønsker om lokale pilegrimsvandringer og –arrangement i menigheter, foreninger, klubber og lag i regionen.

6. Ansvar for vedlikehold og merking av leden

”Da ansvaret for vedlikehold og merking av leden fortsatt skal ligge til kommunene i samarbeid med frivillige, skal kontorene bidra til utvikling og vedlikehold av veien i sitt område ved å tjene som informator, pådriver og veileder overfor de kommuner som hører inn under kontorenes ansvarsområde.”

Redegjørelse: Det vises til pkt. 2 over om kontakter mot Oslo fylkeskommune og fylkeskommunen Akershus. I forkant av årets langvandring ble det foretatt flere felles yrkesvandringer i samarbeid med Akershus fylkeskommune for å sikre merkingen av øst-leden ut av Oslo.

Skilting og etablering av herberger og vertshus er avgjørende for at leden skal ha en infrastruktur som muliggjør kort- og langvandring. Hovedtyngden av årets arbeid fra Akershus fylkeskommune har ligget på å få til en tilfredsstillende merking gjennom Folloregionen. Merkingen er utført slik at det skal være mulig å gå i begge retninger.

Dette arbeidet er i tråd med pilegrimsledens status som Europeisk kulturvei. Noe kvalitetssikring og forbedringer av leden gjenstår. Det arbeides også med småskala næringsutvikling, å utvikle kvalitetsprodukter fortrinnsvis med historiske røtter relatert til pilegrimsvandring i middelalder. Feltenheten i Akershus fylkeskommune har satt opp opplysningskilt ved Hellerasten og det gamle veifaret over Grønliåsen, langs leden i Oppegård. Skiltprosjektet er et samarbeidsprosjekt med Byantikvaren i Oslo. Minne gård i Eidsvoll kommune har fått status som pilegrimsherberge og vertshus. Landbruksmuseet på Universitetet for biovitenskap i Ås har fått status som pilegrimsvertshus. Det arbeides aktivt med å få til flere herberger, vertshus og annen næring knyttet til pilegrimsleden. (Bildet til høyre: Nytt vertshus etableres ved Minnesund, Rønne overrekker vertshusskilt til vertinne Sandholt.)

Det har ennå ikke lyktes Pilegrimssenter Oslo å innarbeide pilegrimsmerkene som del av kommunal skilting/merking på etatsnivå i Fylkeskommunen Oslo, dette er imidlertid en prosess som pågår.

Videre har Pilegrimssenter Oslo samarbeidet og vært behjelpelig overfor Groruddalen historielag i sitt arbeid i 2011 for å oppgradere deler av øst-leden frem mot Furuset kirke.

7. Informasjons- og veiledningsansvar

”Kontorenes informasjons- og veiledningsansvar omfatter informasjon om pilegrimsvandring generelt og vandring mot Nidaros spesielt, med særlig vekt på vandring langs pilegrimsleden innenfor kontorenes ansvarsområde.”

Redegjørelse: Pilegrimssenter Oslo har i 2011 vært lokalisert i Oslo Hospital utenfor vandresesongen og i gatekapellet ved Oslo domkirke i vandresesongen, det siste for å sikre en klar og bred kontaktflate mot ”publikum”. Denne lokaliseringen har vært svært heldig og har medført en mangedobling av besøkende ved senteret. Det er imidlertid en utfordring at lokalisering i gatekapellet er midlertidig, selve gatekapellet skal etter planene fjernes da det har en midlertidig plassering. Situasjonen gjør at Pilegrimssenter Oslo må arbeide videre for en permanent lokalisering.

Senteret hadde sin offisielle åpning helgen 14.-15. mai med ulike arrangementer. Åpningen var en stor suksess. (For mer informasjon om åpningen viser vi til første sider av årsrapporten: Generelt om status for arbeidet.)

Senteret er åpent for alle henvendelser, senterleder bruker sin private mobiltelefon som kontorets telefon, noe som sikrer at pilegrimer får kontakt til enhver tid. – Mengden samtaler på ubekvem arbeidstid, helg, kveld og ferie, er så vidt lav at dette inntil videre er til å leve med.

Antallet henvendelser fra kontinentet, særlig fra Tyskland, er stor og stigende. Pilegrimssenter Oslo har på mange måter funksjon av mottakssenter for pilegrimer fra kontinentet. Våre viktigste kontakter på kontinentet, især pilegrimsprest Lohse i Hamburg, er kjent med og formidler videre at senterleder i Oslo snakker tysk, som eneste senterleder, noe som gjør at tyskere opplever trygghet på å kunne kontakte Pilegrimssenter Oslo på eget morsmål, både muntlig og skriftlig, for råd og veiledning. Slik har Pilegrimssenter Oslo fått en særlig viktig funksjon for veiledning og informasjon til kontinentet.

Daglig leder på "norsk" pilegrimsstand i Dresden på de tyske kirkedagene i 2011, sammen med pilegrimsprest i Hamburg, Bernd Lohse og lokal medarbeider.

Nettportalen www.pilegrim.info er den sentrale nettportalen for det offentlige pilegrimsarbeidet i Norge. På forsommeren 2011 sa Eiler Prytz opp stillingen som nettansvarlig ved Nasjonalt pilegrimssenter, samtidig som det har tatt mange måneder før ny person har kommet på plass. Dette har gjort så nettportalen har fungert mindre godt i 2011.

Pilegrimssenter Oslo har en egen "hjemmeside" under fellesportalen www.pilegrim.info. Alle sentrene har vedtatt at de skal etablere egne hjemmesider, etter planen skulle dette skje i 2011, da nåværende hjemmesideløsning ikke fungerer tilfredsstillende. Igangsettelse av nyutvikling av designprofil, ledet fra Nasjonalt pilegrimssenter, skal etter planen starte senhøsten 2011 og vil legges til grunn for utforming av sentrenes hjemmesider, som planlegges iverksatt våren 2012.

8. Arrangere fellesvandring

"Ved siden av å informere og legge til rette for enkeltvandrere, skal kontorene arrangere fellesvandring i sin region. Kontorene skal virke i tilknytning til en kirke eller kapell der det kan holdes liturgiske markeringer ved utsendelse og ankomst. På fellesvandringene skal det følge med guide som også kan legge til rette for og bistå de som ønsker det med hensyn til "den indre reisen"."

Redegjørelse: Se over under pkt. 5.

9. Langvandring Oslo – Nidaros.

"Fellesvandringene skal arrangeres i samarbeid mellom kontorene, på en slik måte at det i størst mulig grad gir mulighet for langvandring hele veien fra Oslo til Nidaros."

Redegjørelse:

Året 2011 ble det gjennomført langvandring ut av Oslo langs østledet, i motsetning til 2010 hvor langvandringen gikk over vestledet. Pilegrimssenter Hamar overtok ansvaret for gruppen på Finnsbråten, én dagsmarsj etter hva som er grensen for Pilegrimssenter Oslos ansvarsområde, nemlig Eidsvoll. Langvandringen utgjorde åpningen av Oslo middelalderfestival, hvor Oslos ordfører Fabian Stang hilste pilegrimene, Oslo domkirkes

guttekor sang, Liv Bernhoft Osa (Nasjonalteatret) leste fra Kristin Lavrandsdatter og domprost Olav Dag Hauge velsignet pilegrimene. 25 pilegrimer (5 var medvandrere første dag) gikk ut av Oslo, 1/3 var fra kontinentet, primært fra Tyskland. Om lag 1/3 av pilegrimene gikk hele veien til Nidaros. Pilegrimene deltok også på avdukingen av milesteinen ved Furuset kirke, avdukingen ble foretatt av Oslos varaordfører Aud Kvalbein sammen med Olav Dag Hauge.

Som i 2010 ble også langvandringen i 2011 ledet av daglig leder som også er prest, og som tilrettela for den indre vandringen. Det var gjennomgående lagt inn mulighet for å delta på to samlinger hver dag under vandringen, morgen og kveld, med salmesang, bibellesning og bønn. Hver dag var det også flere kulturhistoriske orienteringer. Alt skjedde på vekselvis norsk og tysk. Medvandreleder var også i år Eva Kirkemo.

På langvandringen totalt sett var det om lag 120 påmeldte pilegrimer.

Vedlegg a)

Statistikk

for besøkende ved Pilegrimssenter Oslo for vandresesongen 2011

Statistikken er inndelt etter pilegrimsinteresserte som besøkte senteret for informasjon om vandring og pilegrimer som rent faktisk ble sendt av gåre på vandring. Turister og andre som kom tilfeldig innom uten eksplisitt å søke informasjon om pilegrim er ikke med i statistikken. Tallene er også brutt ned på antall utlendinger og antall tyskspråklige utlendinger. Terroranslaget som skjedde i Oslo og Utøya i juli har ikke medført noen økning i statistikken, snarere motsatt – likesom handelsstanden har merket en nedgang i ukene etter hendelsene avspeiles tilsvarende tendens i besøkstallene.

I månedene mai-juni og frem til medio august (ikke medregnet langvandringen eller juli måned):

27 dager hadde pilegrimssenteret åpent disse dagene.

116 pilegrimer og pilegrimsinteresserte besøkte senteret, av disse var 55 utlendinger, 31 tyskspråklige (47% utlending, 27% tyskspråklig).

22 ble sendt av gåre på konkrete pilegrimsvandringer, av disse var 19 utlendinger, 16 tyskspråklige (86% utlendinger, 73% tyskspråklige).

Snitt pilegrimsinteresserte som besøkte senteret: 4,3 pilegrimsinteresserte per dag.

Snitt pilegrimer som ble sendt av gåre: 0,8 pilegrimer utsendt per dag.

Langvandringen (inklusive medvandrere, som kun vandret første dagen)

25 pilegrimer sendt av gåre (5 medvandrere), av disse var 9 utlendinger, 5 tyskspråklige (36% utlendinger, 20% tyskspråklige).

I juli måned (sommervikar)

24 dager holdt pilegrimssenteret åpent i disse dagene.

141 pilegrimer og pilegrimsinteresserte besøkte senteret, av disse var 88 utlendinger, 45 tyskspråklige (62% utlendinger, 32% tyskspråklige).

31 ble sendt av gåre på konkrete pilegrimsvandringer, av disse var 25 utlendinger, 16 tyskspråklige (81% utlendinger, 52% tyskspråklige).

Snitt pilegrimsinteresserte som besøkte senteret: 5,9 pilegrimsinteresserte per dag.

Snitt pilegrimer som ble sendt av gåre: 1,3 pilegrimer utsendt per dag.

Endelige tall for vandresesongen 2011:

282 pilegrimer og pilegrimsinteresserte besøkte senteret og var med på langvandringen, 152 av disse var utlendinger, 81 tyskspråklige (54% utlendinger, 29% tyskspråklige).

78 ble sendt av gåre på konkrete pilegrimsvandringer, 53 av disse var utlendinger, 37 tyskspråklige (68% utlendinger, 47% tyskspråklige).

51 dager holdt pilegrimssenteret åpent i disse dagene.

Snitt pilegrimsinteresserte som besøkte senteret: 5,5 pilegrimsinteresserte per dag

Snitt pilegrimer som ble sendt av gåre: 1,5 pilegrimer utsendt per dag.

(Utenfor vandresesongen er det ikke ført statistikk, anslagsvis har om lag 20 pilegrimsinteresserte besøkt senteret, om lag 5 er sendt av gåre på pilegrimsvandring.)

Vedlegg b)

Statistikk

fra regionen for vandreseasonen 2011

Overordnet mål for pilegrimssenteret er som følger: *Å formidle informasjon og veiledning om pilgrimsvandring, arrangere fellesvandring og bidra til utvikling av veien og vandringen i regionen* (jfr. Prop 1 S for 2010 kap 320, post 84).

Pilegrimssenter Oslo har som regionalt pilegrimssenter særlig ansvar for vandringen Oslo–Nidaros. I dette arbeidet er det to bispedømmer som er berørt, nemlig Oslo og Borg. Det arbeides imidlertid også med å merke og få på plass leden mellom Sarpsborg og Oslo, i Borg bispedømme, og mellom Tønsberg og Oslo, i Tønsberg bispedømme. I det følgende har vi derfor valgt å hente inn tallmateriale også fra Tønsberg bispedømme.

Bakgrunn for rapport

I brev fra Oslo bispedømmeråd av 20. juli 2011 har Pilegrimssenter Oslo mottatt retningslinjer for rapportering til bispedømmerådet. Her fremkommer det at rapportering skal skje med utgangspunkt i tre grunnleggende indikatorer og er å forstå som redskap for å avklare i hvilken grad senteret innfrir sin oppgave.

De anførte indikatorer har som hensikt å måle:

- *utbredelse (antall steder og aktører som blir involvert i samarbeidet om pilegrimssatsingen),*
- *omfang (antall og type aktiviteter) og*
- *oppslutning (antall vandrere).*

Totale tall for 2011

De totale tall for regionen ser ut som følger:

Antall organiserte vandring i regionen: 48

Antall arrangement for pilegrimer (inklusive vandring): 86

Antall pilegrimer som har vandret: 3081

Antall deltakere på pilegrimsarrangement (inklusive vandring): 5832

I det følgende følger tallmateriale brutt ned på de indikatorer bispedømmerådet foreskriver.

1. Antall langvandrere som deltar i den organiserte langvandringen

*Antall som vandret ut av Oslo: 20 (25 vandret ut av Oslo, 5 var medvandrere første dagen).
(Antall som totalt var registrert som deltakere på langvandringen: 120.)*

Pilegrimssenter Oslo organiserte langvandringen 2011 på strekningen Oslo–Finnsbråten, østledene ut av Oslo. – For å avhjelpe utfordringer for Pilegrimssenter Hamar tok Oslo med dette ansvar én dag utover grensen for Oslos ansvarsområde som strekker seg til Eidsvoll. Planen er at tidligere praksis for langvandring ut av Oslo følges, dvs. at man annet hvert år veksler mellom å gå øst- og vestledene ut av Oslo på langvandringene. Pilegrimssenteret stod for all praktisk organisering: fra bagasjetransport til vandreledelse.

Av vandrerne ut av Oslo var én fra Sverige, to fra Danmark, én fra Sveits, én fra Nederland, 5 fra Tyskland. – Vandreledelse skjedde parallelt på Norsk og Tysk.

Annonsering i regi av Pilegrimssenter Oslo skjedde i avisen Vårt Land, de øvrige regionale sentrene annonserte i regionale aviser i sine regioner.

(Starten av Langvandringen 2011, ved milesteinen i Middelalderparken i Gamlebyen i Oslo.)

2. Antall vandrere som deltar i kortere organiserte vandringer i regionen

Totalt antall: 3003.

Det har vært en rekke kortere organiserte vandringer i regionen. Til grunn for tallene i det følgende er materiale fra pkt 7 og pkt 9 under. I tillegg til disse kommer:

Ved åpningen av Pilegrimssenter Oslo deltok om lag 200 mennesker i vandring til Oslo Ladegård. Ellers har Pilegrimssenter Oslo arrangert 2 vandringer med 30 deltakere.

Groruddalen historielag arrangerte pilegrimsvandring fra Nedre Fossum gård (etter utegudstjeneste) langs Oldtidsveien over Gjelleråsen til Lahaugmoen. Ca. 15 deltakere.

Også i 2011 ble det arrangert asylmarsj fra Oslo til Trondheim (se: www.asylmarsj.no/)

<http://asylmarsj2011.no/>). Lederne for gruppen fikk i planleggingsfasen råd og veiledning fra Pilegrimssenter Oslo. Domprost Hauge deltok ved starten av asylmarsjen utenfor Stortinget i Oslo sentrum. Ca 30 asylanter deltok i marsjen. – Selv om dette i seg selv er en langvandring rapporterer vi dette her under pkt 2.

Samlede registrerte tall, inndelt etter bispedømmer, fordeler seg som følger:

Region Oslo bispedømme: $70+1500+200+30+15+30 = 1845$.

Region Borg bispedømme: 641 vandrere.

Region Tunsberg bispedømme: 517 vandrere.

3. Antall andre registrerte vandrere

Totalt antall utsendt fra Pilegrimssenter Oslo (med unntak av langvandringen): 53

(Se for øvrig vedlegg a.)

Vi har ved pilegrimssenteret observert en broket gruppe enkeltpersoner som har vandret. Totalt ble 78 sendt av gåre på konkrete pilegrimsvandring, 53 av disse var utlendinger, 37 tyskspråklige (68% utlendinger, 47% tyskspråklige), 20 var del av langvandringen.

4. Antall deltagere ved ulike arrangement ved pilegrimssenteret (med kort beskrivelse av aktivitetene)

Totalt antall: 320.

I november 2010 ble *Pilegrimforeningen St.Hallvard* etablert, en forening som skal fremme og ivareta frivillighet i regionen i tilknytning til pilegrimssenteret. For mer informasjon om StHallvard, se årsrapporten. I 2011 hadde foreningen 4 samlinger (ca 55 deltakere)

Senteret driver sin virksomhet i ved to lokaliteter, ved Oslo domkirke og ved Gamlebyen kirke. Noe aktivitet ved senteret er lagt til disse kirkene:

- Foredrag i Gamlebyen kirke, ved daglig leder: ”Pilegrimsvandring i middelalderen” (225 deltakere).
- Visning av bilder i Oslo domkirke: Pilegrimsvandring til Nidaros med det tyske ektepar Weyers (40 deltakere).

5. Antall deltagere ved andre pilegrimsarrangement i regionen (med kort beskrivelse av aktivitetene)

Totalt antall arrangementer: 1

Totalt antall deltakere: 15.

Foredrag om *pilegrimsleden gjennom Groruddalen* for Kiwani Club på Linne hotel, ca. 15 tilhørere, ved Jan Arne Tangerud (Groruddalen historielag).

Det har ikke lyktes oss å få data for andre pilegrimsarrangement, som ikke dekkes inn av andre indikatorer, i regionen. Den største aktør i regionen er, foruten Pilegrimssenter Oslo, Pilegrimforeningen St.Jakob under ledelse av Eivind Luthen. Se for øvrig pkt. 9 under.

6. Antall kirker med pilegrimsaktiviteter

I Oslo bispedømme har følgende kirker/menigheter rapportert pilegrimsaktiviteter: Haslum, Gamlebyen, Grønland, Kampen, Vålerenga, Skøyen, Sinsen, Furuset, Stovner, Oslo domkirke.

Totalt antall: 10.

I Borg bispedømme har følgende kirker/menigheter rapportert pilegrimsaktiviteter: Frogner Gamle kirke, Sørum, Vestby, Våler og Svinndal, Ullensaker, Råde, Rælingen, Enebakk og Mari, Gjerdrum og Heni, Moss, Setskog, Sarpsborg, Bjørkelangen, Greåker, Gressvik og Onsøy.

Totalt antall: 16

I Tunsberg bispedømme har følgende kirker/menigheter rapportert pilegrimsaktiviteter: Bønsnes, Borre, Re, Røyken, Frogner, Sem og Tønsberg domkirke.

Totalt antall: 7.

7. Antall pilegrimsmesser og arrangement i kirkelig regi

Antall organiserte vandringer: 33

Antall arrangement for pilegrimer (inklusive vandringer): 64

Antall pilegrimer som har vandret: 1228

Antall deltakere på pilegrimsarrangement (inklusive vandringer): 3644

Tallene fordeler seg som følger:

Pilegrimsmesser og arrangementer i Oslo bispedømme:

(Totale tall Oslo: 3 vandringer, 10 arrangement, 70 vandrere/pilegrimer, 790 deltakere)

Samlinger/ foredrag/ konserter: 4   antall deltakere: 140

Andre vandringer: 1   antall deltakere: 30

Gudstjenester/messer: 3   antall deltaker: 580

Vandreopplegg for skole: 2   antall deltakere (estimert): 40

Pilegrimsmesser og arrangementer i Borg bispedømme:

(Totale tall Borg: 21 vandringer, 32 arrangement, 641 vandrere/pilegrimer, 1589 deltakere)

Konfirmantvandringer: 9   antall deltakere: 301

Andre vandringer: 6   antall deltakere: 208

Gudstjenester/messer: 5   antall deltaker: 268

Vandreopplegg for skole: 6   antall deltakere: 132

Andre (konserter/ foredrag): 9   antall deltakere: 680

Pilegrimsmesser og arrangementer i Tunsberg bispedømme:

(Totale tall Tunsberg: 9 vandringer, 21 arrangement, 517 vandrere/pilegrimer, 1265 deltakere)

Konfirmantvandringer: 2   antall deltakere: 140

Andre vandringer: 5   antall deltakere: 205

Gudstjenester/messer: 5   antall deltaker: 485

Vandreopplegg for skole: 2   antall deltakere 175

Andre (konserter/ foredrag): 6   antall deltakere: 260

8. Antall andre steder med pilegrimsaktiviteter (spesifiser hvilke)

Det har ikke lyktes oss å få data for annen pilegrimsaktivitet i regionen som ikke er dekket av pkt. 9 under.

9. Antall organisasjoner, foreninger, lag, skoler og bedrifter involvert i pilegrimsarbeidet i regionen (spesifiser hvilke)

Av andre organisasjoner i regionen må nevnes Pilegrimsfellesskapet St.Jakob under ledelse av Eivind Luthen. Luthen driver et viktig arbeid med lokale vandringer og med tilretteleggelse av vandringer for pilegrimer i Spania.

I Bærum kommune er pilegrimsvandring en del av *Den kulturelle skolesekken*. Dette er initiert og muliggjort gjennom foreningen *Pilegrimsledens venner* (som også er representert i styret for Pilegrimssenter Oslo) i regionen. Konkret betyr det at 6. trinn (obligatorisk dag) går pilegrimsleden i Bærum. Alle skolene deltar, totalt 27 skoler. Konkret er pilegrimsvandringen en dagsvandring gjennom Haslum, Øverland og Lommedalen. Menighetene har som hovedregel ansvar for omvisning i kirkene, med fokus på den lokale kirkes historie, det å være pilegrim, skolen er ansvarlig for det øvrige opplegget. For 2011 er det meldt at 1500 barn har deltatt. – Dette forklarer det høye tallet for Oslo i pkt 2 over. Totalt gjennom de årene hvor dette arbeidet har pågått har mellom 18 000 og 18 500 barn deltatt.

I Groruddalen driver *Groruddalen historielag* (som også er representert i styret for Pilegrimssenter Oslo) et viktig arbeid for å ivareta leden og skape engasjement rundt pilegrimsvandring. Historielaget er også involvert i vandringer.

10. Antall frivillige medarbeidere

Totalt antall: 90

Antall frivillige medarbeidere rundt Pilegrimssenter Oslo: 5.

Antall i kirkelig og allmenn sammenheng: 35.

Antall i skolesammenheng: 50.

11. Antall presseoppslag

Totalt antall: 6.

Oppslag i: Eidsvoll Ullensaker blad, Lokalavisen Akers Avis Groruddalen (flere), Ringerikes blad, Akers avis.

12. Antall overnattinger på pilegrimsherbergene

Totalt antall: 320.

(Merk: Her angis kun vandringer mellom Oslo og Nidaros, annen lokal overnatting på pilegrimsvandring, mellom Tønsberg og Oslo og mellom Sarpsborg og Oslo, er ikke med i tallmaterialet)

Det er svært vanskelig å få noen klare tall på hvor mange overnattinger som har vært på pilegrimsherberger (her inkluderes alle de overnattingstilbud vi gir gjennom vår nettportal www.pilegrim.info) i vårt område. På den ene side er det slik at vi i deler av vårt område har svært få utpregede "herberger", til forskjell fra leden for øvrig, det er mer større og mindre hoteller som benyttes. Vi har kontakt med en rekke av disse, men disse melder to forhold – noe som tilsvarer tilbakemeldinger fra i fjor: a) de har ikke ført noen statistikk over antall pilegrimer og b) det er vanskelig å vite hvem som er pilegrim.

Det er likevel enkelte få herberger som skiller seg ut og fører en nøyere statistikk for overnattinggjester. Ett av disse er Arteid Vestre langs østleden, en gård som har stabbur innredet for pilegrimer med kapasitet til ca 10 gjester. For 2011-sesongen melder innehaver at han har hatt 51 gjester og at han ytterligere ved selvsyn har observert minst dobbelt så mange som har passert gården og som enten har valgt annet overnatningssted i området eller har sovet i telt.

Når vi med dette angir et antall så er det et konservativt estimat basert på pilegrimer vi vet har vandret, 78 utsendt fra Pilegrimssenter Oslo. En mindre andel av disse hadde med telt og har følgelig ikke benyttet pilegrimsherberger, anslagsvis 8. Det store flertall har vandret østleden, som har 4 overnattinger i vår region (anslagsvis 60 pilegrimer), et mindre antall har vandret vestleden som har 2 overnattinger i vår region (anslagsvis 10 pilegrimer). Det gir følgende tall: $60 \cdot 4 + 10 \cdot 2 = 260$ overnattinger. Videre overnatter de aller fleste i Oslo dagen før de startet sin vandring da de fleste er tilreisende, anslagsvis 60 pilegrimer. Det gir et totaltall på om lag $(260+60)$ 320 overnattinger.

13. Antall pilegrimspass som utstedes

Totalt antall: 145

Fra Oslo bispekontor: 10

Fra Pilegrimssenter Oslo: 85

Fra Oslo domkirke: 50